

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
МОВЛЕННЄВІ ТА СЕНСОРНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ ПОРУШЕННЯ
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Фізична терапія, ерготерапія у травматології та ортопедії»

Спеціальність : 227 Фізична терапія, ерготерапія

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Рівень вищої освіти перший

Викладач (і)	Хатунцева Світлана Миколаївна
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=1401
Контактний тел.	095 461 33 15
Е-mail викладача:	katunceva1974@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок 13.00 -14.20 год. Субота 13.00 -14.20 год.

Викладач (і)	Солдатенко Світлана Сергіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/ffv/structure-ffv/kaf-osnov-zdorovyja/
Контактний тел.	0663908818
Е-mail викладача:	medsvetsold@gmail.com
Графік консультацій	Субота 14.20 год.

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/120	20	20	80	екзамен

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: мовленнєві системи, сенсорні системи, анатомія, фізіологія, патологія.

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія та патологія мовленнєвих та сенсорних систем» є розкрити анатомо-фізіологічні особливості організму людини, мовленнєвих та сенсорних систем та їх порушень.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності функціонування організму людини, мовленнєвих та сенсорних систем.

Зміст курсу:

Змістовий модуль № 1. «Мовленнєві та сенсорні системи».

Тема 1. Поняття про мовленнєві та сенсорні системи.

- Поняття про мовленнєві системи.
- Загальні принципи функціонування сенсорних систем.
- Співвідношення між подразненням та відчуттям.
- Класифікація рецепторів.
- Механізми рецепції. Кодування інформації рецепторами.

Тема 2. Анатомія та фізіологія зорового аналізатору.

- Будова зорового аналізатору.
- Основні функції зорової сенсорної системи.
- Світлосприймальна система ока.
- Світлопровідна система ока.
- Колірний зір.
- Сприймання простору.
- Обробка зорової інформації.

Змістовий модуль № 2 «Слухова сенсорна система».**Тема 1.** Будова та функції слухової сенсорної системи.

- Загальний план будови слухової сенсорної системи.
- Будова зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха.
- Провідниковий відділ слухової сенсорної системи.
- Центральний відділ слухової сенсорної системи.

Тема 2. Фізіологія слуху.

- Будова та функції слухової сенсорної системи.
- Властивості звуку.
- Звукопроведення.
- Звукосприйняття.
- Чутливість слухового аналізатору.
- Основні етапи розвитку слухової функції у дитини.

Змістовий модуль № 3 «Вестибулярний аналізатор. Патологія слухової системи»**Тема 1.** Вестибулярний аналізатор

- Вухо новонародженого.
- Кохлеопальпебральний рефлекс.
- Кохлеопупілярний рефлекс.
- Вестибулярний аналізатор.
- Вікові особливості слухової сенсорної системи

Тема 2. Патологія слухової системи.

- Глухота провідності.
- Глухота сприйняття.
- Глухота змішана.
- Характеристика глухоти в залежності від етіології.
- Захворювання.
- Глухота дитячого віку.
- Спадкова глухота.
- Уроджена глухота.
- Придбана глухота.

Змістовий модуль № 4 «Класифікація і характеристика стійких порушень слуху».

Тема 1. Класифікація і характеристика стійких порушень слуху.

- Причини стійких порушень слуху.
- Класифікація стійких порушень слуху.
- Основні профілактичні й лікувальні заходи при порушеннях слуху у дітей. чинники, що впливають на характер та ступінь порушення мовленнєвої функції у дітей з вадами слуху.
- Поняття глухонімоти.
- Причини збереження мовлення у глухих дітей.
- Значення залишку слуху для глухих дітей.
- Поняття туговухості.

Тема 2. Профілактика та основні лікувальні заходи при порушенні слуху.

- Профілактичні заходи при порушеннях слуху.
- Лікувальні заходи при порушеннях слуху.

Змістовий модуль № 5 «Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатору»

Тема 1. Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатору.

- Методи компенсації порушення функцій слухового аналізатору.
- Звукопідсилюючі прибори індивідуального користування.
- Зорове сприйняття усного мовлення.
- Використання тактильно-вібраційного сприйняття.

Тема 2. Розвиток та використання слухового сприйняття у глухих дітей та у тих, що поганочують.

- Розвиток та використання слухового сприйняття у глухих дітей та у тих, що поганочують.
- Завдання слухової роботи.
- Розвиток слухового сприйняття. Використання слухового сприйняття.

Змістовий модуль № 6 «Анатомія та фізіологія органів мовлення».

Тема 1. Анатомія органів мовлення.

1. Будова носу.
2. Будова роту
 - губи;
 - щоки;
 - зуби;
 - тверде піднебіння;
 - м'яке піднебіння;
 - язик.
3. Будова глотки.
4. Будова гортані.
5. Будова трахеї, бронхів, легень.
6. Будова грудної клітки та діафрагми.

Тема 2. Фізіологія органів мовлення.

- Поняття про дихання.
- Типи дихання.
- Життєва ємність легень.

- Дихання під час мовлення.
- Механізм голосоутворення (фонації).
- Утворення звуків мовлення (артикуляція).
- Класифікація голосних звуків.
- Класифікація приголосних звуків.

Змістовий модуль № 7 «Основні етапи розвитку мовлення дитини»

Тема 1. Основні етапи розвитку мовлення дитини.

- Основні етапи розвитку мовлення дитини.
- Закономірності розвитку мовлення.

Тема 2. Дослідження органів мовлення.

- Методи дослідження органів мовлення.
- Принципи дослідження органів мовлення.

Змістовий модуль № 8 «Патологія органів мовлення»

Тема 1. Патологія органів мовлення.

- Захворювання зовнішнього носу та носової порожнини.
- Захворювання порожнини рота.
- Захворювання глотки.
- Захворювання гортані.

Тема 2. Профілактика порушення мовлення у дітей.

- Мутація голосу.
- Профілактика порушень голосу та мовлення у дітей.
- Роль педагога у профілактиці порушень мовлення у дітей.

Формується здатність будувати професійну діяльність на знаннях про мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення.

Здобувач вищої освіти має:

Знати:

- Будову та функції мовленнєвих та сенсорних систем та їх порушення.

Вміти:

демонструвати на препаратах, муляжах та іншому ілюстративному матеріалі будову сенсорних та мовленнєвих систем;

- визначати периферичний, провідниковий, центральний відділи слухового аналізатору;
- аналізувати етапи розвитку слухової функції у дитини;
- характеризувати стійкі порушення слуху;
- визначати будову органів мовлення;
- досліджувати органи мовлення;
- пояснювати фізіологічні механізми фонації, артикуляції;
- класифікувати та характеризувати стійкі порушення слуху.
- визначати патологію органів мовлення;
- проводити профілактику порушень голосу та мовлення у дітей.

Методи навчання:

За джерелами передачі й характером сприйняття інформації : Словесні, наочні, практичні.

Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична).

Методи навчання:

Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична) тощо.

Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження тощо.

Практичні: справи, практичні роботи тощо.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: інтернет-ресурси, мультимедійний проектор, лекційна аудиторія, таблиці, доступ до wi-fi

Система оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. Анатомія людини : у 3 х томах: підручник для студентів ВМНЗ 4 го рівня акредитації / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін, А. І. Парахін, О.І Ковальчук; за ред. А.С. Головацького, В.Г. Черкасова. _ – 7 е видання. – Вінниця : Нова книга, 2018.

2. Березан О. Органи мовлення і слуху: анатоμο-фізіологічні та клінічні аспекти : навч. посіб. для студ. спец. 016 Спеціальна освіта / О. Березан. – Полтава : Ткалич А.М., 2020. – 132 с.
3. Боярчук О. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч.для студ.вищ.навч.закл./ О.Д. Боярчук; Держ.закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. – 395с.
4. Голуб Н. П. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення : навч. посіб. для студ. ф-ту дошк. та короекц. освіти / Н. П. Голуб. – Умань : Візаві, 2015. – 116 с.
5. Коляденко, Г. І. Анатомія людини: підручник для ст-тів природничих спец. ВПНЗ / Г. І. Коляденко. — К. : Либідь, 2009. – 384 с.
6. Макарчук М.Ю., Куценко Т.В. Фізіологія центральної нервової системи – К. : Київський університет, 2011. – 335 с.
7. Мотузюк О.П. Практикум з фізіології людини: навчальний посібник для студентів / О.П. Мотузюк, А.І. Хмелькова, І.В. Міщенко. – 2 –е видання. – К.: Медицина, 2017. – 160 с.
8. Сербова, О.В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушенням психофізичного розвитку: навчальний посібник / О В Сербова. — Бердянськ : БДПУ, 2018. — 278 с.: іл.
9. Цимбалюк В.І. Нейрохірургія: навчальний посібник для ст-в ВМЗ 3-4 рівнів акредитації/ В.І. Цимбалюк, П.С. Гудак, Т.І. Петрів; за ред. Академ. НАМН України, проф. В.І. Цимбалюка. – 2-е видання. – Тернопіль: ТДМУ, Укрмедкнига, 2017. – 256 с.
10. Хатунцева С.М.Анатомія, фізіологія та патологія мовленнєвих та сенсорних систем. Навчальний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2022. 85 с.
11. Фізіологія : підручник для студентів ВМНЗ 4-го рівня акредитації / за ред. Член-кор. НАПН України, проф. В.Г.Шевчука. – 4-е видання. – Вінниця: Нова книга, 2018. – 448 с.

Допоміжна

1. Аносов І. П. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни : підручник / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов, Н. Г. Сидоряк, Т. І. Станішевська, Л. В. Антоновська. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. – 367 с.
2. Аносов І. П. Анатомія людини у схемах : навч. наоч. посіб. / І. П. Аносов, В. Х. Хоматов. – К. : Вища шк. 2002. – 191 с.
3. Антипчук Ю. П. Анатомія і фізіологія дитини (з основами шкільної гігієни) / Ю. П. Антипчук, Й. Б. Вожик, Н. С. Лебедева, Н. В. Луніна. – К. : 1984. – 176 с.
4. Боярчук О. Анатомія та еволюція нервової системи: підруч.для студ.вищ.навч.закл./ О.Д. Боярчук; Держ.закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. – 395с.
5. Глазкова І.Я., Хатунцева С.М. Creating a barrier-free educational environment: didactic techniques for preventing students' emotional barriers. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3. 2023. С. 448-456. Режим доступу: <http://surl.li/qpoqe>
6. Глазкова І.Я., Хатунцева С.М. Creating a barrier-free educational environment: didactic techniques for preventing students' emotional barriers. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3. 2023. 436 с. С. 448-456. <http://surl.li/qpoqe>
7. Козак М.І., Хатунцева С.М., Кара С.І., Юдін О.О. Неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. 2023. 444 с. С. 348-358. <http://surl.li/qnbon>
8. Коляденко, Г. І. Анатомія людини: підручник для ст-тів природничих спец. ВПНЗ / Г. І. Коляденко. — К. : Либідь, 2014. – 384 с.
9. Ляхова, І., & Хатунцева, С. (2023). Термінологія рухів і конструювання фізичних вправ як основа професійного становлення і вдосконалення здобувачів вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (12(172)), 205-209. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.12\(172\).41](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.12(172).41)

11. Макарчук М.Ю., Куценко Т.В. Фізіологія центральної нервової системи – К. : Київський університет, 2011. – 335 с.
12. Хатунцева, С.М. Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення: методичні рекомендації до практичних робіт: посібник для студентів ІСПКО / С М Хатунцева. — Бердянськ : БДПУ, 2016. — 82 с.
13. Хатунцева, С.М. Анатомія і фізіологія дітей с основами генетики: навч. посібник / С М Хатунцева. — Бердянськ : БДПУ, 2016. — 82 с.
14. Хатунцева С.М., Глазкова І.Я., Ляхова І.М. Забезпечення безбар'єрного доступу до здоров'язбережувального освітнього середовища. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 1. 2023. С. 410-418. Режим доступу: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/44-1.pdf>
15. Чернінський А.О., Кравченко В.І., Комаренко В.І. Анатомія і еволюція центральної нервової системи – К. : ООО "Інтерсервіс", 2011. – 85 с.
16. Федонюк Я. І. Анатомія та фізіологія з патологією \ Я. І. Федонюк. – К. : Либідь, 2001. – 700 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Медіатека кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації
4. Інші сайти:

Корисні посилання:

1. https://medvoice.net/?utm_source=gl&utm_medium=cpc&utm_campaign=gum_smart_medvoice&gclid=CjwKCAjw5MOlBhBTEiwAAJ8e1l-9RYy-D99V7OtmGcUc2bhybOzjzPTUzJ2NklpLoYUyRufou3Y2fBoCAE8QAvD_BwE
2. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D0%BD-2.pdf>
3. https://shron1.chtyvo.org.ua/Antonik_VI/Anatomiia_fiziolohiia_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultury.pdf
4. http://anatomy.luguniv.edu.ua/ukr_studies/hearing_language.pdf
5. <https://pat.nuph.edu.ua/pdf/patanatomy.pdf>
6. https://kaflt.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/25/2021/03/%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E%D0%9C%D0%86%D0%AF-%D0%86-%D0%A4%D0%86%D0%97%D0%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF-2.pdf
7. https://shron1.chtyvo.org.ua/Fedoniuk_YaI/Anatomiia_ta_fiziolohiia_z_patolohiieiu.pdf
8. <https://naurok.com.ua/>